

Maja Arad Jasur

Amsterdam

Prevod: Dušica Stojanović Čvorić

Tekst je napisan za najmanje tri lica.

Tekst u fusnotama je namenjen čitanju i treba da bude prikazivan sa scene.

Prvi čin

1.

- Ona... Kako se to kaže? Ona...
- Uхватиła je Amsterdam za jaja.
- Uхватиła je Amsterdam za jaja, da, tačno.
- Uхватиła je Amsterdam za jaja, ali su joj na kraju jaja ostala u ruci.
- Ostala su joj u ruci, okej, ali u kom značenju, kao stakleni plafon?
- Ostala su joj u ruci, ne, nije bio stakleni plafon, uopšte nije bio plafon, već samo jaja, dva u najjednostavnijem značenju reči, jaja od kojih se pravi omlet, kajgana ili nešto tome slično, da, razbila je jaja a ona su joj ostala u ruci...
- Razbila je jaja.
- Da, razbila je jaja. Ostala su joj u ruci jer ih nije istresla u tiganj, a možda jeste, ali šta? Nije bilo gasa?
- Nije bilo gasa.
- Nije bilo gasa, da, nije bilo gasa jer...
- To je to, ona ne zna zašto.
- Nije imala gas i ne zna zbog čega...
- Ne zna. Ne zna zašto nema gas, sve dok iznenada...

2.

- 08.27h ujutru. Neko kuca na vrata.
- Poštar.
- Ne, poštar se ne penje uz stepenice.
- Ne?
- Ne. U Amsterdamu se poštari ne penju stepenicama. U Amsterdamu poštari ubacuju koverte kroz otvor na vratima koja su okrenuta ka ulici.
- Kroz otvor na vratima, u redu.
- Ubacuju koverte i one se nagomilaju na stepenicama.
- Poštari ulaze i u hodnik zgrade i da se ne bi gazilo po gomili koverata oni ih slože po adresama, a ostatak – da, ostatak uredno poređaju na gomilu na drugi stepenik. Ili treći.
- Četvrti – radi veće sigurnosti.

- Taj poštar, Hendri, da Hendri, on nije samo tek tamo neki poštar, nije samo neko ko deli poštu na biciklu po mraku da bi se izdržavao, ne!
- Nije?
- Nije, on je u stvari student biomedicinskog inženjeringa.
- Ali, poštar nije bitan. Nije bitan, može da bude student biomedicinskog inženjeringa, takođe može da bude i beskućnik, ili izbeglica ili potomak kraljevske porodice, poštar nije bitan, jer ono što je važno to su koverta one koje on svakog dana ubacuje kroz otvor na vratima.
- Tako je to u Amsterdamu. Svi isto rade.
- Viktorija im je zalepljena za potpetice.
- Merde!
- O Viktoriji ćemo kasnije još popričati, jer sad...
- Kucanje na vrata.
- Ali, u Amsterdamu se ne kuca na vrata.
- Međutim, sad neko kuca na vrata. I, to ne može da bude niko drugi osim, niko drugi sem komšije s gornjeg sprata jer je to mala zgrada, ima samo dva sprata i na svakom je samo po jedan stan.
- Tačno, ima samo jedan stan i niko, baš niko sem nje i komšije odozgo nema ključ od ulaza u zgradu.
- Onda je sigurno komšija, ako je već tako. Sigurno je komšija koji se zove Jan.
- Mora da je stari komšija odozgo koji se zove Jan i čije cigarete smrde po stepeništu.
- Tesno uvijeno stepenište sa crvenim starim tepihom.
- Stari crveni tepih natopljen mirisom Janovih cigareta.
- Jan? Da li ste to vi, Jan?
- Otvara vrata i vidi...
- Nikog.
- Nikog?
- Nema nikog. Samo koverta koju je, po svemu sudeći Jan ugurao, da ugurao kroz prorez na vratima.
- Ugurao je kovertu ispod vrata i otišao.
- Ili nije kucao na vrata.
- Ali, neko je kucao.
- Jer ne želi da ga ona vidi.
- On je kucao na vrata.
- On ne želi da ona oseti miris starosti koji se širi iz njegove kože.
- On ne želi da ona oseti miris sira iz njegove kože.
- Ali, on je kucao na vrata.
- U Amsterdamu se ne kuca na vrata.

- On ne kuca na vrata jer ne želi da...
- Ali, kucao je!
- U Amsterdamu se kuca!
- ...da će namirisati cigarete.
- To nije to.
- Henever džin.
- Nije to u pitanju!
- Miris cigareta koje on kupuje u duvandžinici u ulici Damrak.
- Ne, ni to.
- Miris Henevera koji on kupuje u destileriji Vinanda Fokinka ispod hotela Krasnapolski na trgu Dam.
- Ne!
- Trg Dam, da, preko kojeg ona redovno prelazi na svom biciklu na putu do pozorišta Fraskati.
- Trg Dam preko kojeg redovno prelazi na svom biciklu na putu kući sa Glavne stanice.
- Kad se vraća vozom sa koncerta iz Roterdama.
- Da!
- Kad se vraća vozom u Amsterdam.
- Da!
- Kad se vraća vozom iz posete u Utrehtu.
- Da!
- Kad se vraća vozom iz Pariza.
- Da!
- Kad se vraća vozom iz Berlina.
- Da!
- Kad se vraća iz Izraela avionom, pa od aerodroma putuje vozom do glavne stanice.
- Ali Jan ne, on ne ide na glavnu stanicu.
- Jan ide na trg Dam jednom u pola godine kad mu ponestane Henevera.
- Henever Superior od Vinanda Fokinka.
- Stoprocentni džin od destilovane kleke.
- On ide biciklom od svog stana do trga Dam, ulazi u uličicu ispod Krasnapolskog, vezuje svoj bicikl za točkove jer tamo nema amsterdammetje¹ i zatim ulazi u destileriju.
- Uslužuje ga Hans.
- Hans?
- Amsterdamac Hans, ćelav i nasmejan.

---

¹Nizak stubić na ivici trotoara.

- Amsterdamac Hans koji liči na žutog smajlija, na holandski kotur dimljenog gauda sira, na nasmejano podnevno sunce, i kaže mu:
- Dag meneer Jan, wat kan ik voor u doen?²
- Kao da ne zna da Jan želi novu flašu Henevera.
- Kao da ne zna da Jan dolazi tačno na pola godine kad popije Henever.
- Već trideset godina!
- Već četrdeset godina!!
- Već pedeset godina!!!
- Kao da ne zna da će mu Jan tražiti novu bocu Henever superiora da je ponese kući,
- Ne pre nego što popije usput čašicu i kaže nemačkom turisti: „Molim vas, vratite mi moj bicikl,“ i nasmeje se ispod brka.
- Nasmeje?
- Ispod brka.
- Bicikl.
- Bicikl koji su Nemci uzeli Holanđanima.
- Šta?
- U Drugom svetskom ratu.
- Ne pre nego što Nemačkinja pokuša da rashladi svoji vrele obraze
- Jan će nešto promrmljati – uzeli su nam bicikle, sve bicikle.
- Šta?
- Za gvožđe.
- On, on ne kuca na vrata.
- On ne kuca na vrata jer ne želi da je vidi.
- Njeno jevrejsko žrtveno lice, žrtveno krakovsko koje izjeda njena creva, se približava.
- Janu?
- Njeno žrtveno jevrejsko lice i njena čupava crna kosa.
- Kao kod Ane Frank. Da.
- Njene jevrejske oči koje žele da se nametnu svetu.
- Njen jevrejski pogled koji mu oduzima vidik.
- Njen dah iz jevrejskih usta koji mu zagađuje vazduh.
- Prljave rese na molitvenom šalu koji njen dečak nosi u njenoj materici.
- Jan? Ne...
- Jan, Jan.
- Komšija odozgo?
- Ne može da bude. Nije Jan.
- Onda – zašto – dođavola – on – ne – kuca na vrata?

---

²Dobar dan gospodine Jan, kako mogu da vam pomognem?

- Ne želi da joj smeta. Ne želi da joj smeta jer zna da je u devetom mesecu.
- Ali, pismo.
- Da, pismo. Pismo iz Izraela u smeđoj koverti.
- Ne.
- Pismo iz Izraela sa...
- Ne.
- Pismo, šta, sa Konzervatorijuma iz Amsterdama?
- Ne.
- Iz briselske filharmonije?
- Ne.
- Iz Karnegi hola!
- Ne.
- Šta? Pismo sa grbom Amsterdama?³
- Da, to.
- English: The coat of arms of Amsterdam...
- Nederlands: Het wapen van Amsterdam...
- Polski: Herb Amsterdamu...
- Espanol: El Escudo de Amsterdam...
- Dansk: Amsterdansk byvåben...
- Hrabrost, odlučnost, saosećajnost.⁴
- „Nikad nećemo zaboraviti osećaj koji nas je preplavio kad su nas po prvi put obavestili, dok smo bili u Londonu, kako se celokupno stanovništvo grada suprotstavilo surovom neljudskosti tiranina.“⁵
- Jan?
- Jan, Jan. Izgleda da je nešto hitno.
- Toliko hitno da nije mogao to da ostavi na stepenicama sa crvenim tepihom?
- Toliko hitno da je hodao peške na svojim staračkim nogama dva sprata da bi joj ga zakačio za vrata i pokucao?..
- U Amsterdamu se ne kuca na vrata!
- To je pismo od gradske uprave, ta koverta...
- Račun.
- Račun, okej, račun...

---

³ Grb Amsterdama se sastoji od crvenog štita i preko njega se kroz sredinu uspravno pruža crna traka na kojoj su tri srebrna krsta sv. Andrije, iznad njega je carska kruna Austrije, a pridržavaju ga dva zlatna lava. Ispod štita se nalazi traka sa natpisom: hrabrost, odlučnost, saosećajnost.

⁴ Tokom februarskog štrajka u Amsterdamu 1941. godine, prvi put je grupa Evropljana, nejevreja, demonstrirala protiv nacističkog progona Jevreja; holandska kraljica Vilhelmina želela je da ovekoveči ulogu građana Amsterdama u Drugom svetskom ratu i stvorila je moto od tri reči: hrabrost, odlučnost, saosećajnost. Ovaj moto je 29. marta 1947. godine kraljica predstavila na grbu Amsterdama kao deo simbola ovog grada, kao znak plemenitosti. Rekla je:

⁵ Reči holandske kraljice. Treba da budu državničke.

- Gas.
- Račun za gas toliko hitan da je on...
- Hiljadu sedamsto evra.
- Hiljadu sedmsto e...?
- Cccc...
- Evra???
- Za gas?
- Šta, otvorila je stanicu za punjenje boca za ronjenje gasom?
- Lansirala je hibridnu raketu u svemir?
- Pogušila je čitav narod?
- Pauza.
- Pauza?
- Zbog čega je sad pauza?
- Pomenio si genocid.
- Onda?
- Posle genocida uvek sledi pauza.
- Molim?
- Pauza.
- Posle *reči* genocid, misliš.
- Posle *reči* genocid – ide pauza.
- I još jedna pauza.
- Fermata, u muzici se to zove fermata.
- Zašto u muzici?
- Jer je ona violinistkinja.
- Ona je violinistkinja?
- Violinistkinja je, da, zaboravili smo da to napomenemo. Uspešna je violinistkinja, ona je ta koja je komponovala slavni koncert koji se zove...
- Koncert za violinu u a-molu...
- Paradoks čvorka.
- Paradoks?
- Čvorka. Komponovala je koncert koji se zove *Paradoks čvorka* i on joj je, taj koncert, doneo slavu.
- Ne baš slavu, postala je poznata. Samo je postala poznata. U određenoj meri, poznata je tamo i u evropskim zemljama u okruženju.
- Dobro, onda fermata.
- Neka bude.
- Kasnije.
- Šta god.
- Nek bude – na hebrejskom.
- Kasnije, posle određenog vremena potpuno nedefinisanog.

- Neka bude.
- Nedefinisano, ali ne preterano dugačko.
- Samo koliko da može da se malo uhvati vazduh.
- Baš tako, ili da se predahne.
- Da, da se odmori, ali samo vrlo kratko.
- Onako kako treba, svakom to treba, da.
- Posle izgovaranja reči –
- Genocid.

2.

- 09.13h ujutru.
- Ona je u samoposluzi, stoji u redu pred kasom. Iza nje stoji mlad belac sa pogledom iz kog se čita dosada.
- Kritika.
- Kritika?
- Kritika. Osuda. Jer on sigurno misli da je ona emigrantkinja.
- On je pogledao u stvari koje su joj u korpi.
- Pakovanje rezanaca, flaša francuskog vina, kesa prokelja i pastrami.
- Može isto tako da pomisli da je Italijanka.
- Ali, ne misli, sve što je u stanju da misli jeste da mu ona zauzima mesto u redu.
- Ona misli da on misli da mu ona zauzima mesto u redu.
- Jer, da ona nije tu bila, redovi u samoposlugama bi bili kraći.
- Bili bi manji redovi i u poštama.
- Kao i u apotekama.
- Jer, da nije bila tu onda bi on možda živeo u njenom stanu na Kajzergrahtu⁶. Oduvek je želeo da živi na Kajzergrahtu. Otela mu je stan na Kajzergrahtu.
- Jer, ona takođe želi da živi na Kajzergrahtu. I ona želi da gazi po parketu u svojim sloffen⁷, da nasloni kukove uz grejače na zidu i da gleda kroz dupli prozor patke u kanalu, ona isto tako želi da posmatra odozgo njen bicikl privezan s dva lanca za mostić i korpu za namirnice koja leži kao sedlo u koje je neko pijan ubacio praznu konzervu hajnekena.
- Ili je ispišao u nju hajneken.

---

⁶ Carski kanal – drugi po veličini i širini od tri glavna u centru Amsterdama.

⁷ Kućne patofne.

- On misli da je ona vernica. Ona misli da on primećuje da je kupila pastrami umesto šunke, a on misli da je ona vernica. Da, on misli da je ona religiozna muslimanka.
- Pa šta onda?
- Da je video da je uzela pastrami sa police na kojoj na holandskom i hebrejskom piše „halal“⁸ i on misli da je ona muslimanka.
- Pa šta?
- On misli da je ona muslimanka.
- On misli da je ona muslimanka i zbog toga smatra da mu zauzima mesto u redu.
- On misli da mu ona zauzima duplo mesto u redu.
- On misli da ona ima u stomaku parazite koji će progutati sav njegov novac, smatra ona.
- Progutati? O čemu ona tamo razmišlja?
- Oporezovati.
- Reci mu da si ti Jevrejka. Možda je i on Jevrejin, govori ona sebi.
- Reci mu da si iz Izraela. Možda je on...
- Ona drži u ruci račune za gas koji su joj stigli poštom.
- Od Jana.
- Drži u ruci račun koji je dobila od Jana.
- „Traži mu da ti prevede šta je na njemu napisano. Razgovaraj s njim na engleskom, američkim akcentom“, kaže ona sebi. „Nek zna da si magistrirala“, hrabri ona sebe, „da si svetska žena, nek zna da si iz zapadne zemlje...“
- Ha!
- „Da si sekularna“.
- Ha, ha!
- „Demokrata...“
- Ha ha ha!
- „Nek zna da si violinistkinja. Da si Jevrejka.“
- Ona misli da on misli da liči na kasirku. Ona misli da on misli da je ispod kasirkinog hidžaba devojka koja izgleda isto kao i ona. Imaju istu boju kože i iste oči. On misli da je ona sekularna muslimanka iz Maroka ili Turske. Da je sigurno kasirka u nekoj drugoj samoposluzi.
- Kasirke takođe kupuju namirnice u samoposlugama.
- Onda ona stavlja slušalice u uši i počinje da peva na engleskom.
- Misli da će on pomisliti da je Italijanka.

---

⁸ Arapska reč koja označava verski čistu hranu za muslimane.

- On misli da je ona ili Italijanka koja pije francusko vino ili kasirka koja je sekularna muslimanka i koja isisava novac...
- Ona pita kasirku na engleskom koliko treba da plati.
- Zašto na engleskom? Holandskom! Holandskom!
- Nije vreme da vežba holandski.
- Ik moet mijn Nederlands oefenen⁹.
- Šta to ona tamo priča?
- Ik moet mijn klote Nederlands oefenen¹⁰.
- Pazi na naglasak!
- Ili je stranac ili izbeglica.
- Ili preživela.
- Priča sa kasirkom samo na engleskom.
- Kaže da ne priča holandski da bi mislili da je turista. Da je Amerikanka. Budi im njihove stare predrasude. Podsmeva se njihovim predrasudama. Cepa im sve njihove nacionalističke karte. Kaže sebi...
- Budi političar.
- Hajl Hitler!
- Budi društvena.
- Budi revolucionarka!
- Budi jedna od nas.
- Stranci – kući!
- Budi praktična!
- Twee halen een betalen!¹¹
- Pokaži mu račun za gas koji si danas dobila od Jana.
- Ccccc....
- Podseti ga odakle je on s njegovim lokalnim pivom i svinjskim kotletima koji su mu u korpi.
- Hamas, hamas, joden aan het gas!¹²
- Ispričaj mu!
- Mevrouw¹³?
- Račun za gas od 1700 evra. Na ime frau Van Hohten,
- Mevrouw.
- Za frau Van Hohten?
- Gazdarica. Pokojna.
- Mevrouw!
- Za frau Van Hohten.

---

⁹ Treba da vežbam holanski.

¹⁰ Treba da vežbam jebeni holandski.

¹¹ Dva za jedan.

¹² Hamas, hamas, Jevreje u gas.

¹³ Gospođo (obraća joj se mladić koji stoji u redu).

- Mevrouw!!!
- JA?
- Jij bent aan de beurt¹⁴.
- Cccc...
- Halal pastrama. Spelt hleb, majonez i kiseli krastavčići.
- Hiljadu i sedamsto evra.
- Mag ik contant betalen¹⁵?

3.

- 11.25h ujutru. Ona je na...
- Kod ginekologa na ultrazvuku.
- Kod ginekologa na ultrazvuku, ahaa, ima li otkucaja?
- Pauza.
- Ima li otkucaja srca?
- Pauza.
- Traži da čuje otkucaje.
- Pauza.
- Želi da mu kaže da je violinistkinja.
- Želi da mu ispriča da je svirala u amsterdamskoj filharmoniji.
- On sigurno ide na koncerte.
- Njegov otac sigurno ide na koncerte.
- Njegov otac sigurno ide na koncerte i u operu.
- On sigurno sluša Vagnera dok sprema večeru i diriguje tiganjima.
- I pojačava vatru na ringlama i mrmlja na nemačkom: gesamtkunstwerk
- Gesamtkunstwerk...
- Misli da možda vredi da mu ispriča nešto lično...
- Dok joj in gura taj aparat među noge?
- Da mu ispriča nešto o sebi kao...
- Živo je? Mrtvo?
- Nešto o sebi, o njenoj Holandiji. Da oseti bliskost dok on bude razmišljao antisemitski o njenoj gustoj kovrdžavoj crnoj kosi.
- Da mu nešto ispriča, bilo šta.
- Nešto o onoj proslavi u Belgiji, u zamku iz 16. veka, spontano.
- Obim lobanje: 32 cm.
- Spontano, da, o zamku sa poslugom.

---

¹⁴ Vi ste na redu.

¹⁵ Mogu li platiti gotovinom?

- Težina: dva kilograma i sedamsto.
- Uzela je methylenedioxymethamphetamine.
- Šta?
- Ekstazi. Uzela je ekstazi i dosegla do zvezda. Pred ponoć, tačno deset sekundi pred ponoć kad počinje odbrojavanje, da jer je to bio doček nove godine i izvan zamka, na snegu, bio je vatromet i ona je izašla napolje, izašla je napolje samo u haljini, onoj koju je kupila specijalno za tu priliku u maloj vintidž radnjici u jednoj od devet ulica u jordanskoj četvrti, ta haljina je bila boje senfa sa crvenim cik-cak prugama i nije imala rukave.
- Pet prstiju na levoj nozi.
- Njen Holanđanin joj je rekao: „Moraš da obučeš kaput!!!“ Rekao joj je: „Ili uđi u zamak ili obuci kaput!“
- Spoljni ušni kanal.
- Rekao joj je: „Hajde da vodimo ljubav pored kamina.“
- Ona mu priča da ju je njen Holanđanin pozvao da vode ljubav ispred kamina, a on je uopšte ne sluša. Ne sluša je jer je zauzet posmatranjem njene bebe preko ultrazvučne sonde koju joj je ugurao između nogu.
- On je zauzet ali čak iako je zauzet povremeno je pogleda pravo u oči kad joj pokaže smešne udove ili mošnice ili nozdrve.
- Gleda je u oči i vidi ružičaste bradavice.
- Gleda je u oči i vidi bradavice Jevrejki koje gole trče po getu i ne zna želi li da puca u nju, da je pojebe ili da je spase i oženi se s njom.
- On vidi u njoj Jevrejku sa pulsirajućim znacima evra u očima, kao u crtanim filmovima, gleda je pravo u oči i vidi dojke. Gleda je u oči i vidi Hrista kako hoda po vodi. Gleda je u oči i ne vidi nikog. Misli u sebi:
- Nema jevrejski nos.
- Baš.
- Šta?
- Baš.
- Pauza.
- Baš nema jevrejski nos.
- Ona misli da ako mu ispriča da stanuje na Kajzergrahtu da on neće misliti...
- Mmm?
- Da je sirota izbeglica koja živi u naselju u koje se niko ne usuđuje nogom da kroči...
- Čak ni policija.
- Ako mu kaže da živi na Kajzergrahtu pored muzeja fotografije.
- Ako bude čuo da je tu jer ona tako želi.
- Ako bude čuo da je ona tu jer može da bude.

- Ako bude čuo da je ovde jer je njen život avantura.
- Ako mu ispriča o njenom stanu na Kajzergrahtu.
- Ako mu ispriča o zvezdama na zidovima.
- Ako mu ispriča o zvezdama i oprostajima.
- Ako mu ispriča o računu za gas.
- To je upravo to. To je ono što treba da uradi, treba da mu ispriča o računu za gas.
- Ona zna da treba da mu kaže za račun za gas, zna da želi da mu ga pokaže i da će joj on reći šta tamo piše i zbog čega je ona primila taj račun, zašto je baš od svih ljudi ona primila tako visok račun, a ako je imala potrošnju gasa od 1700 evra kako to da je još živa? Ona zna da on može da joj prevede šta piše na računu, ali umesto toga mu priča o svom stanu na Kajzergrahtu, o prozoru koji gleda na kanal, o drvetu sa kojeg vise bepčije cipelice, a umesto da kaže koliko voli taj pogled sa prozora, umesto da mu kaže koliko se oseća srećna što što ima stan na Kajzergrahtu, umesto svega toga kaže:
  - „Između tog pogleda kroz prozor i pogleda iz mog detinjstva nema ničeg zajedničkog.“
  - Tam-dam-dam-dam...
  - Puls je slabiji.
  - Plod je u nevolji?
  - Puls je slabiji.
  - Može da mu ispriča da je komponovala „Paradoks čvorka“.
  - Dostojno predstavlja Holandiju!
  - Ben ik van duitsen bloed¹⁶!!!
  - Publika ustaje da svečano otpeva himnu.
  - Ben ik van duitsen bloed!!!
  - Kad smo bili deca svake subote smo išli na more da pecamo. Uveče, u povratku, kad bi počelo da se smrkava, kroz prozor kola bismo ugledali grupe čvoraka.
  - On želi da joj pokloni njegov pejzaž iz detinjstva.
  - Čvorci lete zajedno u jatu u istom pravcu i onda iznenada, odjednom, u savršenoj koordinaciji, promene smer. Ne čine to da bi fascinirali ljude, ne! To nije orkestrirana i planirana nebeska predstava gostiju, to je pozorište! Mi nismo njihova publika, ne, ne, ne, oni ni ne znaju da ih posmatramo, ne samo da ne znaju, njih to uopšte ni ne zanima.
  - Mmm?
  - Tako se brane.

---

¹⁶ Na holandskom: „Ja sam nemačke krvi“. Stih iz holandske himne. – Kad je zamolimo da nam otpeva himnu, ona te reči zameni sa: Ben ik van Joodse bloed: ja sam jevrejske krvi.

- A-ha.
- U drugom trenu jato koje je do malopre bilo koncentrisano u gustu loptu razdvaja se i pravi vetar koji ih okreće na leđa.
- Faac!
- Kad čuje da je iz Izraela, iskezi se kao kopile.
- Sviđa mu se njena ratobornost...
- Ona je violinistkinja, pobogu!
- Možda je to zbog vojske, kibuca ili kolektivnog straha od progona...
- Možda je on zamišlja kako je u pustinji i drži M16 u ruci.
- Izraelci imaju mentalitet jata čvoraka, zar ne?
- Reč čvorak, ta reč je...
- Da, jer u Amsterdamu ona može da bude čvorak jer se ne prilagođava smeru i vremenu orkestra.
- Ona je poput paradoksa koji treba da se reši.
- To nije paradoks, to je polifonija – svaki glas ima svoju ritmičnu slobodu i nijedan nije sporedan.
- Ona je violistkinja.
- Ona je paradoks. Ona je „paradoks čvorka“.
- Ispričaj mu da nema guranja koverata pod vrata kod tebe. Reci mu da si otvorila koverat i našla taj račun za gas. Traži mu da ti prevede, da ti kaže šta da radiš.
- On gleda kroz njenu vaginu i misli: tako izgleda jevrejska pička.
- On miriše njenu vaginu i misli: tako miriše jevrejska pička.
- Ona mu pruža račun i kaže: da,
- Pogledaj,
- Račun,
- Gas.
- Hiljdu sedamsto evra.
- A puls njene bebe se odjednom čuje kao konjski topot.
- Tadadam tadadam tadadam...
- Kao bikovi ili, da, u suštini konji.
- Ona snažno skuplja noge. I hladno joj je. Na nogama. Takva jeza između nogu kao da su njene stidne dlake žuta trava na vetru.
- Trava...
- Da, žuta, na vetru.
- Šta?

4.

- Pola dva je popodne. Sedi sa svojom agentkinjom, da agentkinjom koja predstavlja muzičare koji najviše obećavaju i koji su u poslednjih nekoliko godina završili evropske konzervatorijume. Sedi s njom i razmišlja:
- Čekaj, zar me zaista to pita? Ti to nju zaista pitaš?
- Ona je to zaista pita, gleda je pravo u oči i pita je, bez ijedne bore na licu.
- Pita je:
- Da.
- Mmm?
- Postavlja joj pitanje koje je ostavlja zaleđenu, kao da je odjednom januar i gradska čistoća još čisti iz snega sa ivice kolovoza staklo od šampanjskih flaša zaostalo od prošle godine.
- Postavlja joj pitanje koje joj zatvara usta kao da svi iznenada, u trenu zaboravili engleski i prisilili je, jednostavno je prisilili na to da, ako želi da bude jasna, zar ne? Naterali su je da sve to kaže na holandskom i to bez greške u akcentu.
- Postavlja joj pitanje koje je...
- Zašto ne napišeš rekvijem za petsto pedeset i jedno mrtvo dete?
  - Petsto pedeset i jedno dete?
  - Mrvo. U Gazi. To je ono što je pita: „Zašto ne napišeš rekvijem za petsto pedeset i jedno mrtvo dete u Gazi“.
  - Zbog čega ona treba da napiše rekvijem za petsto pedeset i jedno mrtvo dete u Gazi?
  - Jer oni to vole s političke tačke. Misliće da je prosvetljena, zapadnjački nastrojena, da ima još ljudi poput nje u kuhinji iz koje dolazi. Misliće da je zrak svetlosti u tami, zar ne? Kad svi znaju, baš svi, pa čak i ona da je, sve u svemu, smokvin list koji skriva ono što svi toliko žele da ne vide.
  - Zbog čega treba da širim tako veliku zastavu na svakom mestu na koje idem? Pita ona.
  - Pita, mada zna odgovor, zna da je uprkos svemu u devetom mesecu trudnoće i da u tom devetom mesecu uopšte nije preporučljivo nositi teške stvari kao što je zastava, da on više od svega simboliše to što će na kraju, posle toliko godina, konačno imati dete. To ne znači, ama baš ne, da ako imamo petsto pedeset jedno mrtvo dete i da ako su nekoj ženi s druge strane granice poginula tri deteta jer je bomba teška četvrt tone pala nedaleko od njihove kuće, to ne znači da je njoj zabranjeno da ima svoje dete...
  - Na kraju, ne mora da napiše rekvijem za petsto pedeset i jedno mrtvo dete.

- Ona, koja teško da je imala oca i majku i jedino što želi to je da ima svoju malu porodicu.
- Ona, za koju su svi već mislili da neće imati decu.
- Baš ona, za sve to ih nije briga, baš ne kad komponuje koncert ljubavi ili oslikava mrtvu prirodu ili piše priču jednoj devojci, tad nema veze iz koje je zemlje.
- Zašto me oni stalno mažu tom krvlju? Pita ona.
- Pita, jer je i ona ljudsko biće i ona je žena i njoj se vlaži između nogu kad joj u avionu usne nepoznatog muškarca dodirnu uvo i zamole je da ga pusti da prođe.
- Šta?
- Jer, u krajnjem slučaju, ona nikog nije ubila.
- To je tačno, neće biti pošteno tvrditi suprotno, jer ona nije pritisnula dugme.
- Tačno je da se nikog ne tiče za koga je glasala na izborima.
- I da nikome ne treba da podnosi račun niti da joj bude suđeno zato što je bila u vojsci.
- Što je nosila uniformu.
- I u kojoj veličini.
- Zato što je salutirala trbušastom muškarcu sa činovima i bradom.
- Kakva luda...
- Što se jebala sa starijim oficirima dok su čekali vesti sa terena dok su raketni avioni jedne zemlje bacali bombe druge zemlje na zgrade treće.
- Zato što je pevala himnu.
- S ponosom.
- I digla gordo bradu do vrha jarbola, harmonično, muškim polnim organima i zastavama na jarbolu.
- To je njena brada.
- I njena vagina.
- I njeni zubi.
- I njen prst.
- I ta beba je njena.
- I imaće evropsko državljanstvo.
- Da!
- Jer će u Evropi doći na svet. Izaći će u evropski svet, može se reći.
- Eto ti pravila!
- Ha!
- Pravila...
- (Vi tako volite pravila!)

- A njegov otac je prosuo u nju svoje lavlje seme s genetskim potencijalom od metar i devedeset mišićne mase, visoke inteligencije, plavih očiju i naklonosti prema birokratiji i genocidu.
- Pauza!
- Fermata!
- Nek bude.
- I biće.
- Ali, zašto ona s njom ne razgovara o svojoj muzici?
- O „Paradoksu čvorka“.
- Onda, umesto da razgovara o „Paradoksu čvorka“, umesto da priča s njom o njenoj muzici, da joj kaže da nije njen problem hoće li ona komponovati ili neće rekvijem za petsto...
- Pedeset i jedno...
- Petsto pedeset jedno dete ili ne, za mrtvu decu ili ne za mrtve, umesto toga...
- Umesto toga joj je pokazala račun, onaj koji se nije usudila da pokaže mladiću u samoposluzi ili lekaru koji joj je ugurao među noge ultrazvučnu sondu, račun koji od jutros nosi u tašni, koji joj je njen komšija Jan gurnuo pod vrata, onaj račun za gas u iznosu od 1700 evra, pokazala je svojoj agentkinji za klasičnu svremenu muziku.

5.

- Voli da čuje kako joj potpetice lupkaju po trotoaru na Kajzergrahtu.
- Posebno kad izađe na ulicu da baci đubre.
- Noću.
- Noć pred odnošenje.
- Sa četiri kese.
- Ovde hartija, tamo staklo, a onamo plastika.
- Selekcija!
- Pauza.
- Zašto?
- Kad obuje čizme sa drvenim štiklicama.
- Kad joj koraci odjekuju.
- It`s all in your head.
- Odjek potpetica Hermana Broda.
- Da!
- Kad izlazi iz svog kombija i ulazi u paradizo na ulaz za umetnike.
- Odjekuju mu potpetice!

- Da!
- Odjek potpetica...
- Gerita Ritvelda!
- Da!
- Ubica na trotoaru ispred koncertne sale dok je on projektovao muzej Van Goga.
- Odjekuju joj u potpeticama!
- Da!
- Spinozine potpetice!
- Da!
- Potpetice od...
- Da!
- Šta?
- Potpetice Oto Franka?
- Da!
- U Prinsengrahtu 263.
- Odjekuju.
- Da!
- Odjekuju potpetice oberšarfirera es-esa Karla Silberbauera¹⁷.
- Da! Odjekuju potpetice.
- Da!
- Odjek. Tap tap tap tap tap...
- Odjek koverta u tašni, pisma u koverti u tašni, broja koji je u pismu koje je u koverti koja se nalazi u tašni.
- Da!
- Odjek.
- Da!
- Ubite Jevreje...
- Da!
- Odjek potpetica...

6.

- Veče, 08.07h. Drži čašu crnog vina dugim prstima violinistkinje i priča sa, kim, sa devojkom ili mladićem u baru ili možda sa...

---

¹⁷ Es es oficir koji je predvodio grupu koja je provalila u skrovište u porodice Frank u ulici Prinsengraht 263.

- Ima onu drugaricu Viktoriju.
- Viktoriju koju je upoznala na kursu holandskog?
- Viktoriju koju je upoznala na audiciji za operu i onda je povukla odatle u istočni deo grada u kojem se pričaju priče u fristajl stilu ili u onaj overtum klub u podrumu u kojem se prikazuju klasični holivudski filmovi.
- Svi stranci tamo odlaze.
- Svi čvorci tamo odlaze.
- Svi čvorci tamo odlaze, jer se samo tamo, da, samo se tamo osećaju kao da negde pripadaju, među onima koji nikome ne pripadaju.
- Viktorija je rođena u Beogradu, ili u Sofiji ili u Štokholmu.
- Rođena je u Beogradu, da, ali se školovala u Madridu.
- Da, školovala se u Madridu, ali je emigrirala u Milano.
- Jeste, emigrirala je u Milano, ali je specijalizirala u Indiji.
- Specijalizirala je u Amsterdamu, da, jer se zaljubila u Najdžela, ali on je Irac.
- Ona putuje po celom svetu sa svojom uličnom predstavom.
- Sa njenom feminističkom predstavom, da, u njenoj velikoj suknji koja se širi kao more.
- Ali ne poput talasa na površini koji ljube galebove na obali ostrva Tantara.
- Ne, više liči na visoke talase kad udaraju o obale Crnog mora kad se Viktorija okrene prema publici.
- Kad Viktorija vozi njen bicikl ulicama kalvinističkog Amsterdama.
- Da!
- Sa ruskom kapom na glavi.
- Ili u njenim mrežastim čarapama ispod kratkih pantalona.
- Da!
- Jednostavno, nema zadržke.
- Nema zadržke, ali nije je ni briga šta drugi o njoj misle.
- Bavi se sovjetskom pobožnošću.
- Igra po celom svetu.
- Da!
- Hiper feminista je.
- Da!
- Njen hiperfeminizam se graniči sa mržnjom prema muškarcima.
- Mržnja prema muškarcima, da – a s tim...
- S tim?
- Nema joj druge već da izvodi trbušne plesove po libanskim restoranima.
- Trbušne plesove, da, treba se izdržavati.
- A mišljenje koje ona ima o muslimankama i o njihovim burkama!

- Ima mišljenje koje zvuči ksenofobično.
- Mišljenje koje zvuči mizogeno.
- Mišljenje koje zvuči islamofobično.
- Jer joj se može.
- Jer je žena.
- Jer je stranac.
- Jer je i sama polumuslimanka.
- Jer je izbeglica.
- Onda je Viktorija, ista ta Viktorija, pita kakva joj je to koverta.
- Uzima joj kovertu i pita je kakav je to račun.
- Pita je kakav je to iznos.
- Daje zgodnom barmenu Holanđaninu u baru Stanislavski da joj prevede.
- Kaže zgodnom barmenu Holanđaninu iz bara Stanislavski: „Ona se stidi da ti sama zatraži.“
- Ona se stidi da sama to zatraži i već ceo dan se vrti s tim računom.
- Čak i kad je dala račun, da, pokazala je račun svojoj agentkinji odgovornoj za savremenu klasičnu muziku, a ta agentkinja, ona koja joj je tražila da napiše rekvijem za pet stotina pedeset i jedno mrtvo dete, samo je slegla ramenima i rekla: Ik heb geen flauw idéé¹⁸.
- Onda Viktorija frkne s prezirom i počne da mu priča o Indiji.
- A on drži račun u ruci i pokušava da ga pročita ali ne uspeva, jer Viktorija sedi preko puta njega s tonikom i ne prestaje da priča.
- Jer mu Viktorija priča o Milanu.
- Jer mu Viktorija priča o Madridu.
- Jer mu Viktorija priča o Beogradu.
- O ratu.
- O bosancu kojeg je njen otac doveo kući.
- O bosancu kojeg je njen otac doveo kući i koji ju je napao tokom noći.
- O njenom prosvetnom ocu pacifisti koji ju je izbacio iz kuće kad je oklevetala bosanskog vojnika.
- Konačno.
- Konačno, da, Viktorija pravi pauzu. Uzima vazduh.
- Tačno, pravi pauzu, pauzicu, a u toj pauzici barmen pokazuje kovertu i kaže:
- Tvoja gazdarica nije platila račun.
- I dodaje:
- To je račun iz 1944. godine.
- Mrmlja: iznos su novčane kazne za kašnjenje plaćanja računa.

---

¹⁸ Nemam blagu predstavu.

- Da li je to tvoja adresa? Kajzergraht broj 289?
- To je njena adresa.
- Mogu to da probam da ti proverim, kaže joj. Jer ima nekog, zeta ili komšiju, ili druga njegovih ćerki...
- Partnera s kojim igra skvoš!
- To je dobro, partner s kojim igra skvoš. On radi u gradskom komunalnom.
- Zapisuje njenu adresu - Kajzergraht broj 289 na podmetač za pivsku čašu, a iznad adrese piše ime njene gazdarice – Ingrid van Hohten, pa podmetač dvaput presavije i stavi u džep od jakne, da, on, barmen. Obecava da će probati da učini sve što može.
- I onda...
- Onda mu Viktorija priča o tajnom Antonionijevom filmu u kojem je statirala u javnoj kući u Italiji i da joj je Antonioni dozvolio da zadrži steznik.
- Priča kako je bila model za akt Jean Pierre Pelletier-u i da mu je kurac stajao u rukavu.
- Kako je Žan Pjer, da ona ga zove Žan Pjer, crtao njene dojke na platnu nostalgičnim potezima četkice i prodao ih za basnoslovnih devet hiljada dolara u prestižnoj njujorškoj galeriji.
- Ali Viktorija, Viktorija nije od toga videla ni šekel, ni evro, ni dolar niti jedan jebeni frank!
- Ali ona će steći, da – a to je najvažnije –Viktorija će steći svetsku slavu.

7.

- Ako se vrati u zemlju može da se desi da joj neko na ulici pokloni gomilu starih kompakt diskova sa klasičnom muzikom?
- Da!
- Kao poklon?
- Ne.
- Ili će početi da pada kiša?
- Moguće je. Ali slaba.

8.

- Kad odlazi na plivanje na javnom amsterdamskom bazenu oseća se kao jedanaestogodišnja devojčica koja stoji pred ogledalom na bazenu Galei gil u Ramat Ganu i skuplja češljem pramenove kose. Kosa joj je mokra, napolju je devet stepeni. Prijala bi mi warme chocolade melk¹⁹, kaže.
- Goed zo²⁰!
- Učitelj holandskog te voli.
- Wat eten de mensen in jouw eigen land²¹?
- Hummus en kip op een stok²².
- Goed zo!
- Učitelj holandskog te voli.
- A kad mu je zatražila knjigu koju je spomenuo, rekao joj je: „Maar je hebt geen Europese haar²³.“
- Goed zo!
- Učitelj holandskog te voli.
- Voli da ide uz Amstel, zastaje i posmatra kako se taj nespretan bombastičan most raspolučuje na dvoje kao kraj dana i diže poput dva velika crna kurca kad ispod njega prolazi brod... „Kad bih imala piemel²⁴, kaže...
- Učitelj holandskog te voli.
- „Imala bih erekciju od ponosa što pripadam muškoj populaciji“.
- A Jan?
- Jan nije iznenađen, kaže da zna.
- Jan drži u ruci koverat sa računom i kaže joj: „Wacht hier even²⁵.“
- Zašto je ne pozove da uđe?
- Jer se odmah vraća, odlazi samo na trenutak u susednu sobu i odmah se vraća.
- Dobro, Jan se vraća, vraća se i pruža joj paket.
- Jan se vraća i pruža joj veliki paket pun žute hartije uvezane... čime, trakom za šivenje?
- Stižu jednom u nekoliko meseci, kaže joj.
- Oni?
- Pisma, koverta, računi koje drži u ruci, koji su zavezani trakom, oni koje je doneo iz susedne sobe.
- Gazdarica nema nameru da ih plati.

---

¹⁹ Topla čokolada.

²⁰ Svaka čast!

²¹ Šta jedu ljudi u tvojoj zemlji?

²² Humus i ražnjiće od pilećeg mesa.

²³ Ali, nemaš kosu Evropljanke.

²⁴ Pišu.

²⁵ Sačekaj ovde trenutak.

- Niko neće to da plati. Niko. Jer, niko nije spreman, posvećen, to jest nema osećaja za pravdu ni kod koga od onih umešanih u tu stvar, nemaju savest da zavuku ruku u džep i plate.
- Jer...
- Jer ona nije bila kod kuće tih meseci, Ingrid van Hohten nije bila kod kuće u mesecima kad je taj gas potrošen. Šapuće.
- Gde je bila?
- „Gde je mogla da bude?“ Viče. „Na rivijeri?!“
- Zašto on viče?
- „Gde je mogla da bude?!“
- I on joj zalupi vrata.
- Jer ona nije u tim mesecima bila kod kuće...
- U tim prokletim mesecima 1944. godine.
- U mračnim mesecima 1944. godine.
- Jer je bila u jami.
- U jami?
- Mračnoj i dubokoj jami 1944.
- Pauza.
- Nije rečeno genocid.
- Čini mi se da jeste. Rečeno je genocid. Rečeno. Bila je tamo tih meseci, gazdarica Ingrid van Hohten, bila je tamo u jami tih meseci, bila je tamo, skoro da je nije bilo.
- Gde je bila?
- Bila je tamo. Bila je tamo.
- Bila je tamo, tamo je bila.
- Tamo?
- Bila je tamo. Nije je bilo.
- Nije je bilo?
- Skoro da je nije bilo.
- Bila je tamo i skoro da je nije bilo.
- Ingrid van Hohten?
- Njena gazdarica, vratila se odande.
- Vratila se iz jame?
- Ingrid van Hohten, da, vratila se iz jame i neće da plati račun.
- Pauza.
- Zašto?
- „Onda ću ja platiti,“ kaže ona iznenada.
- Ti?
- „Da, vrlo je jednostavno,“ odjednom joj je izgledalo jasno i jednostavno: „Jednostavno ću to platiti i gotovo.“

- Kakve ideje ima!
- A Jan joj kaže: „Ti to ne možeš da platiš.“
- „Mogu to da platim.“
- Jan je pita: „Što bi ti to platila?“
- Ona mu odgovara: „tražiću mojoj mami da ona plati.“
- Zašto bi tvoja mama to platila?
- Tražiću mojoj babi da plati.
- Zašto bi tvoja baba to platila?
- Jednostavno ću platiti, platiću.
- Tako mu kaže: „Time ćemo prekinuti, time ćemo zatvoriti taj račun jednom i zauvek. Dosta je.“
- Preko mene mrtvog!
- Preko naših šest miliona mrtvih.
- Pauza.
- Čekaj.
- Pauza?
- Ne!
- Pauza jer... Da nije bila tamo, onda...
- Onda...
- Onda, ko je koristio gas?

DRUGI ČIN

1.

- To je strašno jer je simbolično, to je gas. I ti se vraćaš na tu reč gas, gas, gas, da bi se to čulo sve jasnije i strašnije. Ali, sve u svemu, to je birokratija. Gradski službenici u Amsterdamu posle rata nisu bili antisemite i taj službenik nije antisemita. Oni nisu mrzeli frau van Hohten. Naprotiv – oni su u njoj videli osobu i od nje tražili da plati račune kao i svi.
- Šta?
- To je ono što ovde zovemo AMBTENAAR MENTALITEIT
- Mentalitet službenika.
- Mogu oni to da zovu „mentalitet službenika“, ali ja to zovem – „mentalitet koji je omogućio nacistima da tako unište sedamdeset pet odsto holanskih Jevreja.
- Ona uopšte nije bila Jevrejka.
- Frau van Hohten?
- Bila je Jevrejka.
- Nije bila Jevrejka.
- Onda, zašto je bila u Aušvicu?
- Van Hohten nije jevrejsko ime.
- Odveli su je u Aušvic, bila je Jevrejka.
- Pauza.
- Van Hohten? Jevrejka? Zaista?
- Van Hohten, da, njeno devojачko prezime je Koen ili Markus, ali udala se za Holanđanina arijevca, da, udata je za arijevca Holanđanina koji se zove Manir van Hohten.
- Ne.
- Šta?
- Nije bila Jevrejka.

2.

16.55h vožnja biciklom, na putu ka gradskoj kući na Vaterluplejnu

- Okej, okej.
- Šta je okej?
- Dakle, bila je udata za Holanđanina, Manira van Hohtena koji je bio šef računovodstva u fabrici čelika?
- Ne, nije bio računovođa, bio je advokat. Bio je advokat koji je zastupao Jevreje kojima su opljačkane kuće za vreme rata.

- Dobro, bio je advokat, kuće su im opljačkane za vreme rata i on ih je zastupao, branio ih je na suđenjima koja su se uvek završavala loše po njih.
- Branio je takođe i članove pokreta otpora.
- Pokreta otpora, da, u početku rata dok je još postojao privid pravednog pravnog sistema.
- Bio je kao Jan, da, kao stari komšija Jan, advokat u penziji, koji sad sedi gore u sobi i pije džin iz čašice dok gleda na televiziji takmičenje u pravopisu.
- Kao Jan? Na koji način?
- Kao Jan.
- Kao Jan. Da, jedan od onih koji predstavlja manjine, političke, etničke, zeznute, izgubljene...
- One prezrene.
- One koje su sjebali.
- Koje su degradirali na nivo pacova i nižu rasu.
- Homoseksualce.
- Jevreje.
- Hendikepirane.
- Invalide.
- Invalide i one sa kožnim oboljenjima.
- Sa njima se i venčao.
- Sa svima?
- Sa frau Ingrid van Hohten, kojoj je bio potreban.
- Sa frau Ingrid van Hohten na čije je ime onaj račun za gas.
- Sa frau Ingrid van Hohten, neka se konačno odmori.
- Bila je hendikepirana.
- Bila je bolesna.
- Ne.
- Uvrnuta.
- Ne.

- Šizofrenična.
- Nije bila ništa od toga.
- Imala je kožno oboljenje, imala je mrlje kao... gubavac.
- Ne! Bila je lepa i fina. Nije se tek tako zaljubio u nju.
- Bila je lepa i fina, a bila je jaka i imala je junačka muda.
- Cojones²⁶!
- Palle²⁷!
- Gogan²⁸!
- Ballen.
- Šta?
- Ballen. Na holandskom. Ballen kao bitterballen²⁹.
- U redu. Ali, bila je Jevrejka. Bila je imućna Jevrejka, obrazovana, na ključnoj poziciji.
- Bila je imućna, obrazovana, na visokoj poziciji koja joj je oduzeta na početku rata.
- Baš tako.
- Ali, ona nije bila Jevrejka.
- Nije bila Jevrejka?
- A Aušvic?
- Da, ali ne zato što je bila Jevrejka.
- Ne?
- Ne, ne, niko više ne želi da sluša o Jevrejima. Jevreji su izvakani, gadni, to je istrošeno. Jevreji su... Kako da kažem...
- Jevreji su pase.
- Jevreji su, baš to, Jevreji su pase.

---

²⁶ Muda na špaskon.

²⁷ Muda na italijanskom.

²⁸ Muda na kurdsom.

²⁹ Biter balen – holandska mesna užina – sadrži mešavinu telećeg i govedjeg mesa, puter, peršun, blago posoljeno i pobibereno...

- A Aušvic?
- Aušvic, da. Ali, ne zato što je bila Jevrejka.
- Ne?
- Bila je Ciganka.
- Ona nije bila Ciganka.
- Ciganka lezbijka koja je prihvatila komunističku ideologiju.
- Ne! Odvedena je u Aušvic jer je bila borac!
- Bila je borac, okej, bila je u pokretu otpora.
- Nije bila Jevrejka?
- Ne. Bila je u pokretu otpora.
- Da?
- Da. To je njena priča. Bila je ključna osoba u pokretu.
- U redu. Ona je sakrila na desetine u pregradama iza zidova.
- I još pregrada.
- Ima još pregrada?
- Ima još pregrada, a ima i tunela. Ima mnogo tunela u zidovima.
- Tuneli, u redu, tuneli.
- Ali, mora biti u tim pregradama bar jedna Jevrejka.
- Okej, ima Jevrejke. Ima čak deset Jevreja koji se kriju u tunelima. Ovde, iza zida u tvojoj radnoj sobi,
- U sobi u kojoj ti komponuješ svoja dela...
- U sobi u kojoj ti uvežbavaš svoja dela.
- U sobi u kojoj ti razgibavaš svoje prste.
- U sobi u kojoj je tvoj Holanđanin razgibavao svoje prste.
- U sobi u kojoj si napravila dete.
- U sobi u kojoj si sanjala, da sanjala, tvoj „Paradoks čvorka“.
- Da.
- U sobi u kojoj se osećaš da si nasleđe evropskih korena.

- Nasleđe generacija čvoraka.
- Sofisticiranija.
- Povezanija.
- Kulturnija.
- Kulturnija, da, od stare klase iz severnog Tel Aviva koja pije crno vino iz čaše koja liči, samo liči na kristalnu.
- U toj sobi, u pregradi te sobe, Jevreji se kriju u tunelima koje su frau i Manir van Hohten iskopali u zidovima.
- Posebno jedna Jevrejka.
- Mmm?
- Jedna Jevrejka, da, posebno se jedna Jevrejka skriva u tunelima. Jedna Jevrejka koja se zove...
- U koju je on zaljubljen.
- Manir van Hohten?
- Zaljubljen.
- Zaljubljen je u nju i ljubi se s njom, da, dok je frau van Hohten na tajnim misijama pokreta.
- S Jevrejkom? U skloništu?
- Da. Oženjen je s Ingrid van Hohten, hrabrom herojkom iz otpora.
- On je poštuje.
- On je ceni.
- Ali je zaljubljen u drugu. U Jevrejku.
- Koja se zove kako? Bertina?
- Da Jevrejka koja se zove Bertina.

3.

17.35h susret u gradskoj kući

- Tokom meseci u kojima je frau Ingrid van Hohten bila u koncentracionom logoru smrti Aušvic neko drugi je, nejevrejin, Holanđanin, možda čak Nemac, možda čak vojnik nacista, ili službenik nacista! Neko je nezakonito koristio njen stan i trošio struju i gas. Gas!!!
- Gas, razumem.
- Dok je bila u Aušvicu, u gasnoj komori!
- Gospođo, razumeo sam to.
- Čemu onda kazna?
- Jer račun nije plaćen!
- Neću platiti ovaj račun čak ni ako mi Hitler lično zakuca na vrata.
- Gospođo, hajde da Hitlera ostavimo po strani i da se koncentrišemo na sam problem.
- Ali to je suština, to je sam problem.
- Gradsko komunalno ima pravo da dobije punu sumu i kamate.
- Ima šta? Pravo?
- Ono što hoću da kažem je to da su ovo izgovori da se izbegne plaćanje računa...
- Izgovori? Imovinu su joj oduzeli...
- ...uključujući i tu tvrdnju, jer su imovinu nacisti oduzeli njenom mužu i to nije validno. Računi i kamate zbog kašnjenja moraju da budu plaćeni bez obzira na pitanje da li je treća strana zakonito ili ne koristila imovinu.
- Mislím da vi možda ne shvatate. Možda ste suviše mladi i ne znate baš dobro istoriju – frau van Hohten je tih meseci bila u Aušvicu, da li ste čuli za to mesto?
- Aaaaušvic!
- Ima li osnova?
- Aaaaušvic!
- Ima osnova!!! Bila je na putu u gasnu komoru... Neko drugi je živeo u njenom stanu i koristio...
- Gas.
- Ccccc...

- Neko to treba da plati.

- Ali ko?

- Više nije bitno ko će platiti, gospođo, važno je da već jednom taj račun bude plaćen. Taj račun stoji već sedamdeset dve godine.

- Osamdeset dve.

- Devedeset dve.

- Godine.

4.

01.03h san u kojem vojnik sere ispod trešnje

Vojnik: Vidi, mama, stojim ispod trešnje, znaš koliko volim trešnje. Serem ispod drveta i jedem trešnje u isto vreme. Đubrim drvo i hranim se njim u isto vreme. Zašto se ne smeješ?

(Ulazi Jan, hramlje i čađav je)

Jan: Gde si?

Vojnik (gleda u nebo): Eno čvoraka, jato čvoraka! Kako je lepo! (zaklanja ga senka, on je sagnut) nisu čvorci... to su fantomi... naši, vidi, mama, možeš da ih prepoznaš po crvenoj Davidovoj zvezdi koja je na trupu aviona, vidiš li to? To je pantomima! Čuj, Izraelu! Gospode bože naš, gospode bože jedini! (fantomi bombarduju) Šta to radite?! Mama! Šta to oni rade?

IK HOU VAN JE³⁰

Ovaj vojnik je naš! Ne pucajte! Mama! On je naš!

(u pozadini svira violina, čuju se bombe i smeh.)

- Rodila sam vojnika! Rodila sam vojnika!
- Neće on biti vojnik. Studiraće na Amsterdamskom univerzitetu kinesku kulturu, građansko pravo, klasične nauke, muzikologiju.
- Biće vojnik,
- Neće biti vojnik!!!

---

³⁰ Volim te.

- Želeće da bude vojnik,
- Želeće da bude violončelista.
- Lingvista.
- Vodovodni inženjer.
- Plesač?
- Tražiće da nosi uniformu!
- Preko mene mrtve.
- Preko šest miliona mrtvih.

5.

1.30h nesanica

- Odveli su je u Aušvic.
- Bertinu?
- Bertinu. Odveli su je u Aušvic i on je poludeo.
- Ko?
- Poludeo je od čežnje.
- Poludeo je od osećanja krivice.
- Poludeo je od skrivanja, od žene. Od Ingrid van Hohten, borca iz pokreta.
- Ali, ta Jevrejka Bertina mu je bila ceo svet.
- Dobro.
- Ta Jevrejka mu je bila ceo svet?
- Da, a takođe je bila u drugom stanju. S njim.
- Bila je u drugom stanju, da, u Aušvicu.
- Bila je u Aušvicu u drugom stanju i on je poludeo od brige, nemoći i želje da spase nju i bebu.
- Jer od žene, od Ingrid van Hohten,
- Tvoje gazdarice...
- Da, s mojom gazdaricom nije imao decu.
- Želeo je decu. Posebno tokom rata. Život je tada dragocen i ljudi shvataju da žele decu.
- Njegova žena nije...?
- Našla sam to u pregradama iza zidova.
- Šta je to?
- Erika 8.
- Nacisti su pisali o takvim...
- U Amsterdamu?
- Amsterdam je...

- Nije kao Berlin.
- Nije kao Varšava.
- Ovde se ona ne skida.
- Ko?
- Ili više na jidišu na sred ulice.
- Ona?
- Žena.
- Ovde ona lebdi, tanka je i prozirna.
- Poput čipke na venčanici.
- Ili vela.
- Lebdi? Šta, kao kajmak na površini mleka?
- Više kao maglina kod zapaljenja oka.
- Čujem je kako se smeje. Kao žena.
- Kao žena koja zna koliko je bila lepa.
- Lepa? Žena?
- Osećam je. Frau van Hohten. Osećam njen znoj, njen strah.
- To je njeno skrovito mesto.
- Stapam se u jedno s njom, sa zgradom, sa gradom, sa svetom.
- Misliš da ti znaš ko si? Pitaj ga.
- On je star.
- Misliš li da baš znaš ko si ti? Zaista. Genetski. Zdravstveno. Uđi.
- Kuda?
- U moj tunel.
- Ovde?
- Uđi.
- On te i dalje voli.
- Osećate kolektivnu krivicu.
- Privlačiš ga.
- Smrdljiva filozofija.
- Vidi kako spušta svoju ruku na tvoj stomak.
- On voli Jevreje, voli takođe i Cigane, voli crne i ljude koji šire iz svoje kože miris začina u jarkim bojama.
- Voli kad im je potreban.
- Voli kad se njihove ruke znoje.
- Ušao je u moj tunel.
- Voli vlagu.

2.03h nesanica

- Ovde sam.
- Iza zida?
- Gde drugde?
- Napolju, u kanalima, na ulicama, među cvećem. Na našem mostu iznad Kajzerovog kanala. Na trgu muzeja, kao svi. Hartija uvijena u konus je puna čipsa ili nečeg drugog.
- To je samo epiderm.
- Niša?
- Tu je jezgro, tu leži odjek. Njen DNK.
- U niši?
- Tu se okupljaju hrišćanke.
- Poštujem tvoj totalitet.
- Poznaješ li taj film o glumcu?
- Mala vrata, baš kao ova, vode svakog ko kroz njih prođe do sopstvene glave.
- Ti si ušao u svoju.
- Do sperme.
- Tvoje sperme?
- Zdrave sperme.
- On hoće da uđe.
- Ne sad.
- Zašto?
- Sad tamo ima nekog.
- Ko?
- Njen muž.
- Njen muž?
- Manir van Hohten. Postaće saradnik. Sarađuje.
- Manir van Hohten? Saradnik?
- Okej...
- Da, ušao je u lokalni bar, lokalni bar u koji su upali oficiri gestapoa,
- Upali!
- Upali, da, oficiri gestapoa i on je zapisao na podmetaču za pivsku čašu: Kajzergraht 289, Amsterdam.
- Kajzergraht 289, a ispod toga je dodao i ime: Ingrid van Hohten.
- Njegova žena!
- Da. Jer on već nekoliko nedelja razmišlja, već nekoliko nedelja ludi od misli kako da je izbavi odande, Bertinu.
- On je izdao svoju ženu.

- Napisao je ime svoje žene, Ingrid van Hohten, njihovu adresu: Kajzergraht 289 Amsterdam na svom podmetaču za pivsku čašu i spustio ga, zar ne? Strpao ga u džep crnog krznenog kaputa oficira gestapoa u lokalnom baru. Razmišljao je: tamo se skrivaju ljudi iz otpora.
- Dao je njenu adresu.
- Adresu violinistkinje?
- Ona živi u Kajzergrahtu 289, u Amsterdamu?
- Da.
- Njenu adresu.
- Pod uslovom da puste Jevrejčicu prasicu i vrata mu je u zagrljaj...
- Baš tako, to je uslov. To je uslov.
- A on je pobjegao?
- Neće opstati bez njega.
- Ne.
- Naravno da ne.
- Onda, njegovu ženu frau van Hohten odvođe u Aušvic. A njegova ljubavnica Jevrejka...
- Bertina.
- Bertinu oslobađaju. Zarad koliko – četiri, pet ili šest članova pokreta otpora?
- Kućkin sin od saradnika.
- Dupe moje je pravednik među narodima.
- Udarcem noge otvaraju naša vrata. Naša ulazna vrata od kuće.
- Vrata kroz koja izlaziš kad ideš na posao.
- Vrata kroz koja prolaziš kad ideš na pijacu da kupiš svež losos iz severnog mora i stabljike asparagusa, plaćaš prodavcu evrima i kažeš „doi“ na slatkome holanskom, glasom devojčice iz strane zemlje.
- Vrata na kojima si na holanskom rukom napisala „ovde žive“. Kako se piše WONEN³¹?
- Vrata sa kojih se spuštaš stepenicama sa đubretom u kesi i pismom za tvoju brataniću, a na koverti je krupnim slovima napisano IZRAEL, a unutra si stavila kašičicu i malu holandsku kravu od pečenog „fima“, koji si kupila u radnjici na Vaterlo plejnu.
- Dobili su tačnu adresu i znaju tačno šta traže.
- Provaljuju vrata i ulaze pravo u ovu sobu. Tu spavaju frau van Hohten i još tri osobe iz otpora.
- Ovde, u našoj spavaćoj sobi, gde smo na zidove obesili slike Kandinskog iz dubrovačkog Savremenog muzeja.

---

³¹ Na holanskom: žive, stanuju.

- Ovde, u našoj spavaćoj sobi, sa slikom na kojoj se na paradi ponosa ljubimo na brodu koji plovi kanalima.
- Ovde, u našoj spavaćoj sobi, dok smo šmrkali drogu do maksimuma.
- A Manir van Hohten?
- On nije ovde.
- Nije?
- U slučaju one noći, nije prisutan. Kad je ta noć u pitanju, nije spavao kod kuće, rekao je ženi da treba negde da otputuje. U...
- U Arnhem.
- ARNHEM?
- U ARNHEM ili ZWOLLE, nije bitno. Putuje daleko, poslovno.
- Tako joj je rekao.
- I, ona je ostala ovde da spava, u krevetu. Našem.
- Pauza.
- Duga.
- Vrlo.
- (Vrisak): Nema tamo ničeg!!!
- Oni traže pacove koji se kriju u tunelima...
- U zidovima, kanalizacionim cevima.
- Krtice!
- Upadaju u stan vičući, sa pendrecima i uzimaju frau van Hohten, uvode je u ovu sobu ovde, šutiraju vrata i otkrivaju prvu pregradu. Izvode ljude,
- Nekima odmah prosviraju metak kroz glavu.
- Kako im se sviđa.
- Da.
- I to je to.
- Šta – to je to?
- To je to.
- Ne razvaljuju da nađu sve tunele?
- Ne. Čemu?
- Da ne budu u upotrebi.
- Ne, zašto bi? Jednostavno ostaju da žive u tom stanu.
- U tvom stanu.
- U stanu koji si izabrala od svih koje si obišla po najotmenijim kvartovima Amsterdama.
- U stanu koji je iznad kanala. Jer voliš da čuješ lupkanje potpetica kad ti cipele dodirnu trotoar koji se pruža uz njega.
- Stan – gde je bicikl tvoje bake privezan pored ulaza u zgradu katancem koji si naučila da otvoriš jednom rukom. Čak i sa rukavicom.

- Stan u kojem si sa kompjuterom u ruci išla od sobe do sobe da bi napravila virtuelan obilazak prijateljima u Izraelu.
- Stan u kojem si naučila da mesiš holandski spekulasa sa cimedom, kardamonom i karanfilićem i kucala svom starom komšiji Janu na vrata sa kolačima u ruci, a on ti nije otvorio, ne, nije ti otvorio jer je sedeo u salonu i slušao pesme Žaka Brela na starom gramofonu.
- U tvoj stan oni smeštaju policiju. Rade u njemu, spavaju i jedu u njemu.
- Koriste gas.
- Koriste gas za zagrevanje njihove jebene vode.
- Koriste gas da bi zagrejali njihova smrdljiva tela.
- Koriste gas da bi ispekli nečista svinjska rebra.
- Mmm... lekker³².
- U tvojoj kući.
- Kurve.
- U tvojoj kući.
- Kurvinski kučkini sinovi.
- I ne plaćaju račune.
- U tvojoj kući, a uvek si se pitala zašto su se uopšte ovde krili Jevreji?
- Kod tebe u tvojoj kući su živeli nacisti!!!
- O tome nisi razmišljala.
- Nacisti!!!
- Pauza!
- Nacisti!!!
- Pauza!!!
- Pauza, pauza.

7.

3.25h porođajni bolovi u spavaćoj sobi

- Šta je bilo onda?
- Onda se Jevrejka Bertina vratila iz Aušvica.
- I, kao što je vidiš, ili ono što je od nje ostalo...
- Fetus u njoj je još živ.
- Fetus je još živ?!

---

³² Na holandskom: ukusno.

- Ona očekuje svaki dan da se porodi.
- Ovde. U ovoj sobi. Na ovom krevetu.
- Ali, u ovoj kući žive nacisti!
- Da, ali tokom dana, kad nacisti odu od kuće zbog svojih nacističkih poslova, oni uđu u stan, Bertina i Manir van Hohten ulaze u stan da uzmu neke stvari.
- Da uzmu njenu garderobu koju je sakrila u zidovima.
- Da uzmu njena dokumenta koja je sakrila u tunelima.
- Foto aparate?
- Da, ima foto aparate. Sve su dokumentovali, pregrade i hodnike, pa dolaze da uzmu foto aparate. A onda...
- „Sešću na trenutak, ovde na krevet.“
- Ona kaže?
- Ona kaže.
- „Osećam da je vreme, vreme je.“
- Ona kaže?
- Ja, ja kažem.
- Šta kažeš?
- To ja kažem.
- Šta?
- Vreme je.
- Šta?
- Vreme je.
- Aaaaajjj...
- Šest kratkih udisaja!
- Ffff, ffff, ffff, ffff, ffff, ffff.

4.22h bolnica. Monitor.

- Dosta!!
- Kome to ona kaže?
- Dosta!!!
- She wants the baby to **die**?
- Mama! Mama!
- Mama nije tu, devojčice. Mama je daleko.
- Guraj
- Guraj
- Guraj
- Guraj
- Da ne izađe prdež...
- u Evropi se porađa elegantno.

9.

I onda je oni odvode

- I onda je oni odvode.
- Nju?
- Nju, odvode je. Nacisti je odvode nazad, a devojčicu ostavljaju.
- Odvode je?
- Bebu ostavljaju.
- Odvode je nazad u Aušvic a bebu ostavljaju, da, bebu ostavljaju na krevetu u stanu, u sobi, tvojoj sobi u kojoj previjaš tvoju čistu bebu u tetra pelene pastelnih boja koje si kupila u radnji za bebe „pijp“, ostavljaju je samu na krevetu jer znaju da će umreti, znaju da će umreti na način o kojem ni ne želimo da razmišljamo.
- Ne, ne želimo o tome da razmišljamo.
- Jer je to beba.
- Jer je to beba.

- Jer je to beba.
- Ali, za naciste ona nije bila beba.
- Bila je crv.
- Šta?
- Crv. Nije bila više od crva.
- A crv može da se zgnječi petom.
- Crv može da se isprska i ubije.
- ISIS.
- Kakve to sad ima veze sa ISIS-om?
- Ne znam, iznenada su mi pali na pamet.

10.

5.47h u kući. Sa bebom u naručju.

- (umazana krvlju) Rat je gotov.
- Na vreme.
- Na vreme?
- Tačno na vreme. Jer je frau van Hohten još živa i rat se završio. Još je živa.
- Nacisti su napustili njen stan.
- Pobjegli su, kao pacovi.
- Kao krtice.
- Kao neljudi. I frau van Hohten...
- Vratila se iz Aušvica kući.
- Ovde. U ovu sobu. Kroz ova vrata.
- Na ovaj parket.
- Ovim zidovima.
- Vratila se ovde, u tvoj stan, da, vratila, ušla i šta radi?

- Uspostavlja vezu da troje? Četvoro? Petoro ljudi iz otpora koje je njen muž izdao?
- Uspostavlja s njima vezu, da. A uspostavlja vezu sa njim takođe.
- Sa njim?
- S mužem.
- Uspostavlja vezu s njim?
- Kaže mu da mu oprašta.
- Oprašta mu - jer? Oprašta mu - zašto? Oprašta mu? Kako?
- Ne. Ne oprašta mu. Uopšte mu ne oprašta. Samo mu kaže da mu oprašta i traži da se vrati kući. U svakom slučaju, on ne oprašta sebi.
- On dolazi da joj to kaže.
- Ali joj to ne kaže. Dolazi kući i to joj ne kaže. Dolazi kući i ne nađe je tu. Jer umesto nje...
- Umesto nje zatiče dvojicu muškaraca, članove otpora. Oni ga smeštaju ovde. Na ovu stolicu.
- On seda na ovu stolicu i...?
- Pije iz čaše koju su mu pružili.
- Čašu čega? Konjaka?
- Čaša jeste za konjak, ali u čaši nema konjaka, u toj čaši je, on zna šta je u toj čaši. On zna da je to zaslužio. Zna da je to micva od pokreta otpora.
- Pije i ne raspravlja se.
- To traje koliko? Dve, tri minute?
- Dve.
- Dve minute i gotovo.
- Gotovo?
- Baš kako to ovde volimo – čisto. Kratko.
- Kraj?
- Ne. Nije kraj. Jer nije mrtav. Manir van Hohten nije mrtav. Mada je izdao ženu nacistima, mada je izdao trojicu članova otpora nacistima, iako je sve te

ljude izdao nacistima, iako je smatran niskim čovekom i nemoralnim, on je spasao ženu koju je voleo, a ta žena je bila Jevrejka!

- On je pravednik među narodima!

- Živ je?

- Nije umro, jer je znao.

- Znao je, da. Znao je da mu neće oprostiti, jer poznaje svoju ženu.

- Znao je da će ga tamo sačekati, poznavao je običaje otpora, on ih je izmislio, on je verovao u običaje otpora.

- I znao je...

- Da, znao je da to nije konjak.

- Znao je da je to...

- Natrijum tiopental

- Koronijum bromid

- Potazijum hlorid

- Ali, popio je to muški.

- Popio je to kao muškarac nad muškarcima.

- Popio je to kao neko ko preuzima odgovornost za sve, za skrivanje, ljubav, izdaju, sve.

- Ali, nije umro. Četrdeset tri minuta on ne umire.

- U redu, četrdeset tri punih minuta u kojima on šta, leprša u smrt?

- Da, u 5.52h on počinje da odlazi. Do 6.35h. punih četrdeset tri minuta se on krivio, grčio, trzao, stenjao,

- balavio

- da, balavio. Takođe je penio.

- Penio kao šta? Iz usta?

- Da Izlazila mu je pena na usta. Zajedno s tom penom, sa svom tom penom koja mu je izlazila iz usta, on je pričao.

- Jeste, tačno, pričao je o svom detinjstvu, kako ga niko nije primećivao, nije primećivao njegove nedaće, nije se znalo da je usamljen.

- Njegova usamljenost, to što je drugačiji, da, zbog toga, baš zbog toga se on toliko identifikovao s manjinama.
- Toliko se identifikovao s njima da je postao advokat koji je branio sve one ćaknute i poluljude.
- Zato se zaljubio u Jevrejku i spasao je.
- Povraćao je, takođe.
- Povraćao je i slinio, a nije kontrolisao ni svoje potrebe.
- Nije kontrolisao potrebe, čak ne samo da nije kontrolisao potrebe već se zaboravio pa je pokušao da ustane.
- Natavno da je pokušao da ustane, pokušao je to više puta, tri ili četiri puta.
- Četrnaest puta, četrnaest puta je pokušao da ustane.
- I pao.
- Grčio se.
- I izvinio se.
- Nije se izvinio. Ustao je i pao, grčio se i upišao se četrnaest puta za četrdeset tri minuta, ali nije se izvinio, ne. Objašnjavao je, predstavljao, pričao i govorio sve što mu je na srcu ali nije se izvinio.
- Nije on od onih koji se izvinjavaju. On je tip koji će popiti šta mu daju kao da je to konjak, kao muškarac koji je odgovoran za svoje odluke. On je od onih koji pije kao muškarac odgovoran za odluke koje je doneo i grči se do smrti sve dok mu se mišići ne iscrpe i ne prestanu da rade.
- Dok mu srce ne podlegne otrovima.
- A telo?
- Njegovo telo su bacili. Da, bacili su njegovo telo, a gde?
- Ovde.
- Ovde. Kroz prozor tvog stana u Kajzergraht ulici.
- Kroz prozor koji gleda na kanal odakle posmatraš kroz žice kišu i razmišljaš o partituri koju treba da predaš za nedelju dana.
- Kroz prozor, da, koji uokvirava sve što nije tvoje detinjstvo, da.
- Kroz prozor koji gleda na tebi tako drag Kajzerov kanal sa mostićem u koji si se zaljubila.

- Kanal, da, koji će biti prva stvar koju će tvoje dete videti kad prvi put bude izašlo iz kuće.
- Duž njega ćeš šetati s kolicima svako jutro kad ne bude kiše i tiho ćeš pevati dečje pesme na hebrejskom.
- Ptičje gnezdo među drvećem...
- Pored kanala, pored Kajzerovog kanala. Ispod mosta.
- Ne!
- Ispod mosta.
- Ne, samo ne ispod mosta...
- Ali, tako je bilo. Bacili mu telo pod most.
- Pod most? Naš?
- Pod naš most. U Kajzergrahtu.
- Ja sam čvorak.
- Baš pod naš most? U Kajzergrahtu.
- Kut³³.
- Sad je kraj?
- Ne. Nije kraj, jer on nije mrtav.
- On nije mrtav, nije od onih koji umiru, samo se napravio da umro, napravio se i ubrizgao sebi antiotrov protiv onog što je znao da mu se nalazi u čaši umesto konjaka.
- Ubrizgao je sebi antiotrov, da, jer je znao šta će mu dati jer je on to izmislio, on je vodio politiku otpora, on je propisao kaznu za izdajice, sve je on organizovao, sve protiv čega je išao, sve protiv čega se usudio da ide, sve je to on sam stvorio, pa je sebi ubrizgao protivotrov i napravio se da je mrtav, a kad su ga bacili u vodu kanala zaronio je i čekao.
- Zaronio i čekao?
- Ronio je dva bloka duž kanala, tako sa svim onim natrijum tiopentalom, koronijum bromidom i potazijum hloridom, tako je ronio duž kanala Laurier gracht, da, u Laurier gracht je izronio i sačekao ispod mostića da se smrači. Čekao je da...

---

³³ Holandski: staklo, čaša. Reč označava nešto loše ili nešto što nervira. Kao: „šit“ ili „sranje“.

- Čekao je da oni, ubice, odu, da odu iz njegovog stana. Onda se vratio.
- Vratio?
- Vratio se u stan, njegov stan, gornji stan koji je njegov.
- Janov?
- Tvoj i Janov stan su bili jedan. Da vratio se u svoj stan i stan od Ingrid van Hohten, a stan dole, tvoj, je izdao; u gornjem stanu, da, onom iznad, tamo on živi. U suštini, i dan danas.
- Jan? Van Hohten?
- Jan, Jan van Hohten, tamo on i danas živi. I sad. Tamo on pije svoj konjak i gleda pravopisni kviz na televiziji, sluša ploče sa Žakom Berlom.
- On?
- On, baš on.
- Ne plaća račun?
- Ne plaća račun.

Kraj